

KARACAOĞLAN SORUNLARI İÇİNDE RUMELİLİ KARACAOĞLAN

Karacaoğlan Problematic: Rumelian Karacaoğlan

Румелианский Каражаоглан В Проблематике Каражаоглан

M. Öcal OĞUZ*

Gazi Türkiyat, Bahar 2013/12: 1-8

Özet: Türk folklor çalışmalarında Karacaoğlan'ı tarihsel bir kişilik olarak ele alma ve "Karacaoğlan" mahlaslı şiirlerin sahibi olarak değerlendirme yaygın ve kabul gören bir inceleme biçimidir. Özellikle uluslaşma çağına folklorik alanda tarihsel kişilik arama gereksinimi bu yaklaşımı sorgulanmaz hâle getirmiştir. Bu yöntemin kullanımı sırasında ortaya çıkan temel sorunlardan birisi şiirlerdeki zaman ve mekân uyumsuzlukları olmuştur. Bu durum ise, doğal olarak araştırmacılara başka Karacaoğlanların varlığını düşündürmüştür. Sözlü gelenekte yaşayan Karacaoğlan şiirleri ve halk arasında anlatılan hikâye ve efsaneler bunun kanıtı olarak ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Karacaoğlan hakkındaki bilgilerin tarihsel kişiliğe mi yoksa anlatılan Karacaoğlan'a mı ait olduğu sorusu önemli bir sorudur. Son dönem folklor kuramlarına göre anlatı ortamının sözlü üretimleri kuşaktan kuşağa değiştirmeden aktarma özelliğine sahip olmadığı benimsenmiştir. Bu nedenle, günümüz folklorcuları sözlü kültürde her anlatmanın yeni bir yaratma olduğunu kabul etmektedirler. Bugünün folklorcuları bu tür metinlerden hareketle Karacaoğlan'ın tarihselliğini kurgulamak yerine, Karacaoğlan anlatılarının ve anlatıcılarının bağamları üzerinde durmalı ve bunları yeni folklor kuramlarına göre yorumlamalıdır. Bu makalede bütün bu düşünceler ışığında Rumelili Karacaoğlan konusu tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Karacaoğlan, Sözlü kültür, icra, varyant, Rumeli

Abstract: It is very common and well accepted evaluation methods in Turkish folklore studies that Karacaoğlan is a historical figure and owner of poems which was bearing pseudonymous. Especially, the necessity of historical figure in nation building process made this approach inevitable. One of the major problems of using this method is time and place inconsistency. Hence this situation made researchers think the existence of other Karacaoğlans. Folk stories and legends narrated among people and Karacaoğlan poems living in oral culture were understood as evidence. Knowledge about Karacaoğlan belongs to historical figure or narrated Karacaoğlan is critical point. The latest folklore theories indicate that oral performances are open to changes and variants. For this reason, folklorists accept that every performance is new creation in oral culture. Folklorist should focus on contexts of Karacaoğlan narratives and narrators instead of fictionalizing historicity of Karacaoğlan. In this article, in the light of foregoing Rumelian Karacaoğlan will be discussed.

Key words: Karacaoğlan, oral culture, performance, variant, Rumelian

Аннотация: Восприятие Каражаоглана как исторической личности и восприятие его как автором стихотворений под кличкой «Каражаоглан» распространённый и общепринятый способ в научных исследованиях турецкого фольклора. Особенно потребность находки исторической личности во времена национализма, сделал этот способ неизменным и он не принуждался никаким вопросам. Основная проблема выявленная при употреблении этого способа разлаженность/неподходимость времени и местоположения в стихах. Этот факт принудил исследователей к мысли о существовании других Каражаогланов. Стихотворения Каражаоглан, рассказы и легенды существующие в фольклоре

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü, ocaloguz@gazi.edu.tr

воспринимались и оценивались как доказательственный документ. Многозначен вопрос о выяснении отношения сведений о Каражаоглан: Кто же он именно, историческое или же фольклорное лицо? По данным последних фольклорных теорий общепринято мнение о том что пересказы в устной речи не могут передаваться от поколений к поколениям без изменений. Именно исходя из этого факта современные фольклористы придерживаются мнения о том что каждый пересказ в устной речи это новое произведение. Современные фольклористы вместо того чтобы строить воображения о исторической личности Каражаоглана опираясь на некоторые тексты, лучше должны работать над связками пересказов и пересказчиков, а также над переработкой их по новым фольклорным теориям. В этой статье рассматривается Румелианский Каражаоглан по новым вышеупомянутым измерениям.

Ключевые слова: Каражаоглан, устная культура, исполнение, вариант, Румелия.

Karacaoğlan, âşık tarzı şiir sanatının, doğup yeşerdiği, dallanıp budaklandığı sözlü kültür üretim ve tüketim alanında yüzlerce yıldır yaşamaya devam ederken medrese ve tekkelerin olumladığı ve yarattığı yazılı kültür alanında kendisine yer bulamamış, dilden dile, kulaktan kulağa ve kuşaktan kuşağa efsaneler yumağı içinde varlığını koruyarak uluslaşma dönemine ulaşmış seçkin bir isimdir.

Cumhuriyet dönemi halk kültürü araştırmacıları, halk kültürünün ulusal kültürün kaynağı ve yaratıcı gücü olarak alımlandığı bu dönemde Karacaoğlan konusuna ayrı bir önem vermişler ve XVIII. Yüzyıl Alman filozofu Herder'in folklor çalışmalarının önemli bir düsturu hâline gelen "halkın ruhu halkın türkülerindedir" görüşünün bir anlamda izinden gitmişlerdir.

XVI. yüzyıldan başlayarak çeşitli vesilelerle adına ve şiirlerine yazılı ve basılı kimi kaynaklarda rastlanan Karacaoğlan, Saadettin Nüzhet Ergun'un cumhuriyet Türkiye'sinin kabul ettiği Latin kökenli yeni alfabenin kabulünden bir yıl önce yayımladığı *Karaca Oğlan* adlı (1927) kitabıyla hem yeni dönem aydınları arasında popülerleşti hem de önemli bir tartışma konusu hâline geldi.

Tartışmanın odağına Karacaoğlan'ın yaşam öyküsü yerleşti. Çünkü son dörtlüğünde Karacaoğlan mahlası görülen şiirler, çok farklı yaşam öykülerinin izlerini taşıyordu. Bu durumda bir tek Karacaoğlan'dan söz edilemezdi. Birden fazla hatta 4-5 Karacaoğlan farklı yüzyıllarda ve farklı coğrafyalarda yaşamış olmalıydı. Çeşitli vesilelerle ve yüzlerce yayında dile getirilen bu düşünceler, Şükrü Elçin'in 1976 yılında kaleme aldığı "Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve XVI. Asır Ozanı Karacaoğlan" (1988) adlı makalesiyle güçlü bir savunucu bulmuş oldu. Ş. Elçin'in bu görüşleri ve çeşitli cönk ve mecmualardan gün ışığına çıkardığı Karacaoğlan şiirleri, Umay Günay'ın "XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan" makalesinde yeniden ele alındı ve desteklendi (1993). Karacaoğlan tartışmalarına katılan önemli bir halkbilimci olan İlhan Başgöz, *Karac'oğlan* (1984) adlı çalışmasının ilk baskılarında önceleri biri XVI. Yüzyılda olmak üzere en az iki Karacaoğlan'ın varlığını savundu. Aynı kitabının gözden geçirilmiş yeni baskısında dört veya beş Karacaoğlan'ın varlığı tezini benimsedi ancak XVI. Yüzyılda yaşayanın Rumelili

değil Anadolu ve Yozgatlı olduğunu savundu (1992). Karacaoğlan konusunu, son olarak XVI. Yüzyıldan başlayarak bütün belge ve bilgileri bir araya getirerek yeniden ele alan Saim Sakaoğlu, *Karaca Oğlan* adlı kitabında, biri XVI. Yüzyılda yaşayan *Eski Karacaoğlan* diğeri ise XVII. Yüzyılda yaşayan *Karacaoğlan* adlarında bu iki yüzyılda yaşayan iki ayrı Karacaoğlan'ın varlığını benimser (2004).

Rumelili Karacaoğlan'ın varlığı konusu, öncelikle meşhur Türkolog Wilhelm Radloff'un Kırım'dan derlediği ve *Proben* serisinin 7. kitabında 1896 yılında yayımlanan "Karacaoğlan ile İsmikan Sultan" adlı halk hikâyesine (Radloff 1995), başta 8 heceli 11 dörtlükten oluşan "Sarpdur Alaman Dağları" olmak üzere Karacaoğlan adına eski veya yeni kaynaklarda kayıtlı kimi şiirlerden elde edilen verilere, çeşitli tarihsel kaynaklarda geçen *Kara oğlan* ifadelerinin yorumuna ve nihayet XX. Yüzyılda sözlü kaynaklardan derlenen ve *halk hikâyesi, sözlü tarih, efsane* gibi türsel özelliklere sahip Karacaoğlan anlatmalarına dayanmaktadır.

Diğer Karacaoğlan veya Karacaoğlanlarla ilgili bilgilerin de cönk ve mecmualara kaydedilmiş şiirlere, söylemi ve amacı farklı kimi tarih kayıtlarına ve nihayet XX. Yüzyılda sözlü kaynaklardan derlenmiş şiir ve anlatılara dayandığı ve özellikle Karacaoğlan araştırmalarının duayeni sayılabilecekler arasındaki Karacaoğlan'ın yaşam öyküsü ile ilgili tartışmaların çözümsüzlüğü dikkate alınrsa, konuya başka açılardan ve başka kuramlardan yaklaşmak gerektiği ortaya çıkar.

Bütün enerjisini varyantlar arasındaki farkları incelemeye veren *Tarihi-Coğrafi Fin Kuramı* (Krohn 1996), varyantlaşmanın sözlü kültür alanı için ne denli kaçınılmaz olduğunu göstermiştir. Öte yandan bu kuramın eksik yönlerini eleştiren ve her anlatının yeni bağlamlarda yeni biçimlerle ortaya çıktığını *ekotip* görüşüyle ortaya koyan C. W. Von Sydow, sözel anlatı ortamındaki zorunlu çeşitlenmeye yeniden dikkat çekmiştir (2005). Her anlatının yeni bir yaratma dolayısıyla her varyantın yeni bir metin olduğunu söyleyen *Bağlamsal Kuram*'ın (Dorson 2006) bu yaklaşımı da dikkate alındığında sözel şairin ne denli ezberlemeden uzak bir şekilde şiir yarattığı görülmektedir.

Homeros epiğinin nasıl yaratıldığını anlamak ve bu sanatın günümüzdeki izini sürmek üzere 1930'lu yıllarda Balkanlara gelen Milman Parry ve asistanı Albert Lord'un keşfi önemlidir. Onların Karacaoğlan yaratmalarına bugüne kadar uygulanmayan bulgularına göre, sözel şair veya destan söyleyicisi hiçbir zaman metinlerini ezberlemiyorlar, yazılı bir metinden okumuyorlar ve yine hiçbir zaman yeni icralarda aynı metni tekrarlamıyorlar. Halkbilim araştırmaları tarihine *Sözlü Formül Kuramı* olarak geçecek olan bu yaklaşım, sözlü kültürün "ezberleme" "bellekte saklama", "dönüştürme", "kalıplaştırma" ve "hatırlama" gibi yazılı kültürün ihtiyaç duymadığı yaratma ve yaşatma süreçlerine dikkat çekmektedir. M. Parry'nin buluşundan önce Fransız araştırmacı Arnold von Gennepe'in modern sözlü kültürlerde şiirlerin kalıplaşmış yapısına dikkat çektiğini, M. Murko'nun ise, sözlü kültürde sözlü şiirlerin her söylenişte kelimesi kelimesine aktarılmadığı gerçeğini

ortaya koyduğunu (34) özetleyen *Sözlü ve Yazılı Kültür* kitabının yazarı Walter Ong, Milman Parry, Eric Havelock ve Albert Lord çizgisinde yürüyen araştırmalarla ortaya çıkan “sözlü ozanların her aktarışları, dizelerin kelimesi kelimesine ezberlenmiş olmasına dayanmadığı için birbirinden farklı” (35) olduğu görüşünü paylaşır. W. Ong’dan özetleyerek söyleyecek olursak, Homeros’un tanrısal bir yaratıcı olduğunun savunulduğu romantik yaklaşımları tersyüz eden *Sözlü Formül Kuramı*, Milman Parry ve ardıllarının ortaya koyduğu çalışmalarla bireysel yaratıcılar olarak görülen halk şairlerinin kalıpları nakleden birer montaj işçisi olduğunu kanıtlamıştır (36). Nitekim İlhan Başgöz’ün Sabit Müdami ile yaptığı çalışmada, âşığın her anlatışta bağlamın durumuna göre metnini değiştirdiği gözlem ve tespiti ile benim son on yıldır Âşık Mustafa Aydın’la sürdürdüğüm çalışmada gördüğüm elinde yazılı metin olmasına rağmen âşığın şiirini ezberlemediği ve şiirle ilgili öyküyü her anlatışta değiştirdiği olgusu, sözel şairin ezberlemeden, belli kalıpları kullanarak metin ürettiği yönündeki *Sözlü Formül Kuramı*’nın genel geçer görüşleri ile de örtüşmektedir.

Türk halkbilimcilerinin son yıllarda *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1-2* adlı kitaplarda yer alan “Geleneksel Kahraman”, Mit ve Ritüel” ve Mit ve Tarih” adlı çeviri makaleleriyle tanıdığı Lord Raglan, özellikle Mit ve Tarih adlı makalesinde, sözel belleğin yararcılığından söz açarak, bu belleğin asla işlevsiz bir bilgiyi depolamayacağını savunmaktadır. Bu nedenle sözel belleğin ortalama 150-200 yıl öncesine ait aile tarihini bile saklayamayacağını söylemektedir. Ona göre bellekte saklananlar ritüeller, bunlara dayalı mitik anlatılar, söz kalıpları ve bunların yeniden üretimleridir (2007).

Okuryazar olmayan veya yazılı metinleri günümüze ulaşmadığı için okuryazarlıkla bir şekilde ilişkilendiremeyeceğimiz sözel şairlerin şiirlerini yazılı olarak kendilerinden sonraya aktarabilecekleri düşünülemez. Dolayısıyla Karacaoğlan şiirlerinin Benfey’in yaklaşımıyla yazı tarafından kontrol edilen ezberlenmiş metinler olarak gelecek kuşaklara aktarılmadığı (Dorson 2006), özellikle bu şiirlerdeki varyantlaşma dikkate alındığında açıktır.

Sözlü Formül Kuramının belirlemelerine göre, sözel şair koruduğu belli temel yapılar üzerine her anlatışta kendi şiirini bile değiştirerek söylemektedir. Bu durumda Karacaoğlan’dan sonra yaşayan âşıkların hangi yöntem veya gerekçeyle Karacaoğlan şiirlerini ezberledikleri ve aynen söyledikleri sorusu sorulabilir? Âşıklar arasında saygı ve bilgi açısından zorunlu ve işlevli bir alan olan *usta malı söyleme geleneği*’nin bir anlamda genç âşıkları usta malı üretmeye ittiği söylenmelidir. Ezberlenmeyen usta malı şiirlerin yüzyıllar içinde ne hâle geleceği, nasıl bir değişim geçireceği tahmin edilemeyecek bir sözlü gelenek olgusu değildir.

Diğer yandan, sözel belleğin işlevi olmayan aile tarihini bile 150-200 yılda unuttuğu Lord Raglan’dan hareketle kabul edilirse, XX. Yüzyılda sözlü kaynaklardan derlenen Karacaoğlan’a ait anlatıların söylemine yeniden bakmak

kaçınılmaz olmaktadır. Lord Raglan, “Geleneksel Kahraman” adlı çalışmasında biçimlenmiş giysinin bütün kahramanlara giydirildiğini göstermektedir. Karacaoğlan biçimlenmiş bir sözel giysinin taşıyıcılarından biri olamaz mı? Çünkü adına hikâye tasnif edilen bütün âşıkların benzer bir yaşam öyküsü olduğu görülmektedir. Bu öykü dilden dile kuşaktan kuşağa ezberlemeden, yeniden yaratarak, varyantlaştırılarak anlatılmaktadır. Karacaoğlan gibi ustaları yaşatan asıl ortam, onların adına söylenen halk hikâyeleri olmalıdır. Âşık tarzı şiir geleneği, yaratılan her şiirin ister uzun isterse kısa olsun bir hikâyesini de içermektedir. Kaldı ki, Karacaoğlan gibi yaşam öyküsü daha çok adına tasnif edilen halk hikâyelerinden çıkarılan bir âşığın bu hikâyelerin üretim süreçlerinde adına bağlanan şiirlerinin çeşitlenmesi, çoğalması ve varyantlaşması nedeniyle gerçek bir öz yaşam öyküsüne asla sahip olamayacağı açıktır. Onun yaşam öyküsü ve şiir gücü, onun hikâyesini anlatan sözel şairlerin hikâye anlatıcılarının izlediği hikâye modeline yaptıkları küçük bireysel katkılarla sınırlı kalacaktır. Tıpkı Lord Raglan’ın *Kahraman* çözümlemesinde görüldüğu üzere onlarca farklı mitik veya tarihsel kahramanın aynı yaşam öyküsüne sahip olmaları gibi, Karacaoğlan ile Kerem, Emrah veya Mahmut benzer aşk öykülerinde benzer aşk maceralarıyla karşımıza çıkacaklardır. Doğal olarak, kurgusu birbirine benzeyen bu öykülerin hiçbirisi adına tasnif edildiği âşığın öz yaşam öyküsü olamayacaktır. Bu hikâyeler, izlenen bir anlatı modelinin bu geleneğin bilindiği ve sürdürüldüğu coğrafyalarda yeni kahramanlara adaptasyonu olarak Lord Raglan yöntemiyle ele alınmalıdır. Böylece tekrar edilenin ezberlenmiş yaşam öyküleri değil, bir model olduğu da görülmüş olacaktır. Yine Lord Raglan’ın işlevsiz öz yaşam öykülerinin aile tarihi özelinde bile 150 yıldan fazla korunamadığını söylediği *Mit ve Tarih* görüşü de bu kapsamda dikkate alındığında, Karacaoğlan’ın öz yaşam öyküsü olarak anlatılanların hepsinin halk hikâyesinin kurallarına bağlı bölümler olduğu ortaya çıkar. Bu hikâyelerden doğan veya bu hikâyeleri besleyen sözel tarih ve efsanelerin de aynı kapsamda ele alınması gerekir.

Bu kuramsal çerçeveden Rumelili Karacaoğlan’ın varlığının iki kanıtını irdeleyelim: Öncelikle araştırmacılar arasında Rumelili Karacaoğlan’a aitliği benimsenen ve onun öz yaşam öyküsünün bir parçası olarak görülen ve 11 dörtlükten oluşan *Alaman Dağları Türkisinin* Karacaoğlan’ın öz yaşam öyküsü ile ilişkilendirilen řu dörtlüklerine bakalım:

Üstünde yorttuk eşdük
Sarpdur Alaman dağları
Bihamdüllillah hele geçdük
Sarpdur Alaman dağları
.....

Varat’ın kanda bağları
Sayru kaldı çok sağları
Bulınmadı yarağları
Sarpdur Alaman dağları

.....

Sultan Süleyman Hanumuz
Gaziler çevre yanumuz
Bu sözde yok yalanumuz
Sarpdur Alaman dağları

Hazret paşa önde yorur
Kul ve beğler yolca durur
Hüsrev Paşa erce korur
Sarpdur Alaman dağları

.....

Hisarları koyup gitdük
Etrafını viran itdük
Oğlın kızın esir itdük
Sarpdur Alaman dağları

.....

Dünyede şey kalmaz olur
Sağ olan başa neler gelir
Karacaoğlan gör nice bilür
Sarpdur Alaman dağları (Elçin, 22)

Şükrü Elçin'in *Viyana Milli Kütüphanesi*, nu. A.F.437 kaydıyla verdiği bu şiirin yer aldığı yazmanın tarihi belli değildir. Bir sözel şiirin üretim ve tüketim biçimlerine yönelik olarak yukarıda özetlediğim düşünceler doğrultusunda, varsayılan Rumelili Karacaoğlan'dan ne kadar zaman sonra ve hangi şartlarda yazıya aktarıldığını bilmediğimiz bir şiiri yaşamış bir aşığın öz yaşam öyküsü olarak ele alırken birçok açıdan ihtiyatlı olmak gerekir.

Rumelili Karacaoğlan'ın varlığının ikinci ve güçlü kanıtı W. Radloff tarafından derlenen *Karacaoğlan'ın İsmikan Sultan* adlı halk hikâyesidir. Bu hikâyeden çıkarıldığına göre, Rumelili bir Karacaoğlan vardır, XVI. yüzyılda Tuna boylarında yaşamıştır, aslen Belgradlıdır, gerçek adı İsmail'dir, yeniçeridir ve Bektaşidir. XVI. yüzyıla ait olaylara gönderme yapan şiirleriyle bu metin XIX. yüzyılın sonunda derlenmiştir. Lord Raglan'ın işlevsiz aile tarihi bile 150-200 yılda unutulur görüşünü esas alırsak, yaklaşık üç yüzyıl boyunca Karacaoğlan'ın öz yaşam öyküsü olarak yorumlanan bu hikâye hangi işlevle derlendiği tarihe kadar yaşayabilmiştir? Bu işlevin hikâye anlatma geleneği olduğu açıktır. Yani Karacaoğlan hikâyesi, Karacaoğlan'ın varsayılan yaşam öyküsüne bağlı olarak yaratıldığı dönemden itibaren tam üç yüzyıl boyunca sözlü gelenekte anlatılmıştır. Bu nedenle de Karacaoğlan adına bağlanan halk hikâyelerinin onlarca varyantı doğmuş, C.W. von Sydow'a göre *ekotipleri* oluşmuş, bağlamsal kurama göre değişen her bağlamda yeni

anlatıları ortaya çıkmış ve bu süreçlerde *usta malı* kabul edilen yüzlerce yeni şiir üretilmiştir. Halk anlatılarının masal dışındaki bütün türlerinde görülen gittiği coğrafyaya yerleşme özelliği ile Karacaoğlan anlatıları gittikleri, anlatıldıkları, yaşatıldıkları coğrafyaya yerleşmiş ve oranın malı olmuştur:

*Uçup gönlümün gaygusun
Mashaftı ver de okusun
Ko bülbül gibi şakısın
Sevdiğim Bosna güzeli (Elçin, 16)*

dizelerinden yorumlanacağı gibi yüzlerce güçlü kanıtla birlikte, hikâye anlatı geleneğinin bir parçası olarak Karacaoğlan Rumeli coğrafyasına yerleşmiştir.

Sonuç olarak, Karacaoğlan şiir ve anlatılarının bir coğrafi mekânla ilişkilendirilen bütün veri, belge, bilgi ve benzeri kanıtları gibi Rumeli ile ilgili bütün veriler de, Karacaoğlan'ın Rumelili olduğunu göstermez. Bu veriler, onun adına bağlanan halk hikâyesinin bu coğrafyanın sözlü kültür zenginliği içinde yer aldığını ve sözel şairler tarafından yeniden üretilerek yaşatıldığını ve sonraki kuşaklara aktarıldığını gösterir.

KAYNAKÇA

- BAŞGÖZ, İlhan (1986), "Hikâye Anlatan Âşık ve Dinleyicisi: Değişik Dinleyici Kitlelerinin Hikâye Anlatımına Etkisini İnceleyen Bir Deneme", *Folklor Yazıları*, İstanbul: Adam Yayınları.
- BAŞGÖZ, İlhan (1992), *Karacaoğlan*, İstanbul, 1984, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- DORSON, M. Richard (2006), *Günümüz Folklor Kuramları* (Çev.: Selcan GÜRÇAYIR-Yeliz ÖZAY), Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ELÇİN, Şükrü (1997), "Halk Edebiyatımızda Kaynaklar Meselesi ve XVI. Asır Ozanı Karacaoğlan", *Atsız Armağanı, İstanbul, 1976*. Bkz. Halk Edebiyatı Araştırmalar1 1-2, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERGÜN, Saadettin Nüzhet (1927), *Karaca Oğlan*, Konya.
- GÜNAY, Umay (1993), "XVI. Yüzyıl Saz Şairi Rumelili Karacaoğlan", *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KROHN, Julius-Kaarle (1996), *Halk Bilimi Yöntemi* (Çev.: Günseli İÇÖZ, Yayına Hazırlayan: Fikret Türkmen), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- ONG, Walter (1995), *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi* (Çev.: Sema POSTACIOĞLU BANON), İstanbul: Metis Yayıncılık.
- RADLOFF, Wilhelm (1995), "Karacaoğlan ilen İsmikân Sultan" (Akt.: Emine KIRCI), *Milli Folklor*, Sayı: 26 ve 27 (Güz ve Kış).
- RAGLAN, Lord (2006), "Geleneksel Kahraman" (Çev.: Metin EKİCİ), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar1*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- RAGLAN, Lord (2007), "Mit ve Ritüel" (Çev.: Evrim ÖLÇER ÖZÜNEL), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar2*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

RAGLAN, Lord (2007), "Tarih ve Mit" (Çev.: Levent SOYSAL) *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar-2*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

SAKAOĞLU, Saim (2004), *Karaca Oğlan*, Ankara: Akçağ Yayınları.

VON SYDOW, Carl Wilhelm (2007), "Coğrafya ve Masal Ekotipleri" (Çev.: Tuğçe IŞIKHAN), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar-2*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.